

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS PAGRINDU LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2016 M. GRUODŽIO 20 D. ĮSAKYMU Nr. V-1452 PATVIRTINTAME PAGALBINIO APVAISINIMO PASLAUGŲ TEIKIMO IR JŲ APMOKĖJIMO PRIVALOMOJO SVEIKATOS DRAUDIMO FONDO BIUDŽETO LĖŠOMIS TVARKOS APRAŠE TYRIMO

2021-08-19 Nr. (21)SN-83)SP-36

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau ir – Tarnyba) 2021 m. balandžio 30 d. gautas pareiškėjos¹ (toliau – Pareiškėja) paklausimas, kuriame nurodoma, kad atsižvelgiant į tai, jog Pareiškėja yra vyresnė nei 42 metų amžiaus, Vilniaus teritorinė ligonių kasa, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-1452 „Dėl pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau vadinamas ir Aprašu), atsisako privalomojo sveikatos draudimo lėšomis apmokėti pagalbinių apvaisinimo paslaugas.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2021 m. gegužės 10 d. raštu Nr. (20)SN-83)S-238 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją (toliau – Ministerija), prašydama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio rašto gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą: kokiais kriterijais remiantis Apraše nustatyta 42 metų amžiaus riba pagalbinių apvaisinimo rėmimui (Aprašo 24 punktas); kokiais teisės aktais remiantis Apraše nustatyta 42 metų amžiaus riba; kokiam įstatyme nustatoma amžiaus riba, ar galimybė ją nustatyti poįstatyminiais teisės aktais, pagalbinių apvaisinimo rėmimui; ar vyresniems nei 42 metų amžiaus asmenims yra galimybė gauti pagalbinių apvaisinimo paslaugas; jei taip, nurodyti kokia tvarka.

---

¹ Pareiškėjos duomenys Tarnybai žinomi.

Kartu prašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su Pareiškėjos skunde išdėstytais aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2021 m. gegužės 19 d. Tarnyboje gautame Ministerijos rašte „Dėl atsakymo“ (toliau – Raštas) nurodyta, kad moters pagalbinių apvaisinimo sąlygas, būdus, tvarką nustato Lietuvos Respublikos pagalbinių apvaisinimo įstatymas. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. V-485 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė teisės aktų, reglamentuojančių lytinių ląstelių donorystės ir saugos reikalavimų, pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo tvarkos projektams parengti (toliau – Darbo grupė). Darbo grupė parengė Pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo projektą, kuris patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-1452 „Dėl Pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“. Apraše reglamentuota pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau vadinamas ir PSDF) biudžeto lėšomis tvarka. Moters amžiaus riba nustatyta atsižvelgiant į Lietuvos akušerių ginekologų draugijos valdybos sudarytos Darbo grupės parengtas Nevaisingumo diagnostikos ir gydymo metodikos rekomendacijas (toliau vadinama ir Metodika, http://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Asmens_sveikatos_prieziura/Diagnostikos_metodikos_ir_rekomendacijos/Metodikos/nevaisingumo_diagn_ir_gydymo_metodika.pdf).

Apraše nurodyta, kad PSDF biudžeto lėšomis apmokamos pagalbinių apvaisinimo paslaugos, kai moteris yra ne vyresnė kaip 42 metų amžiaus ir yra viena iš šių sąlygų: partneriai yra nevaisingi arba yra Apraše nurodytais atvejais reikalinga preimplantacinė genetinė diagnostika. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.119 str. 1 dalimi metais skaičiuojamas terminas pasibaigia atitinkamą paskutinių termino metų mėnesį ir dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulis minučių. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, PSDF biudžeto lėšomis apmokamos pagalbinių apvaisinimo paslaugos iki moteriai sukaks 43 metai.

Rašte pažymėta, kad pagalbinių apvaisinimo paslaugos teikiamos pasirašius Apraše nustatytus reikalavimus atitinkantį informuoto paciento sutikimą atlikti pagalbinių apvaisinimą. Prieš pasirašant informuoto paciento sutikimą, abu sutuoktiniai (sugyventiniai) informuojami apie pagalbinių apvaisinimo tikslą ir galimybes, alternatyvius pagalbinių apvaisinimo gydymo metodus ir kitas alternatyvas (įsivaikinimas, globa), pagalbinių apvaisinimo būdą (būdus), numatomą naudoti pagalbinių apvaisinimo būdą ir jo atlikimo eigą, pagalbinių apvaisinimo naudą, pagalbinių apvaisinimo sėkmės taikant numatomą naudoti pagalbinių apvaisinimo būdą tikimybę (nurodant tiek bendrai žinomą medicinos praktikoje, tiek ir konkrečiai pasiekiamą pagalbinių apvaisinimo paslaugas teikiančioje sveikatos priežiūros įstaigoje), pagalbinių apvaisinimo keliamą riziką, preliminarią pagalbinių apvaisinimo paslaugos kainą ir jos kompensavimo iš PSDF biudžeto lėšų galimybes.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-1452 „Dėl pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Aprašo nuostatos neprieštaruoja Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 punktui, įpareigojančiam valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės.

Tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Lygios galimybės – tarptautiniuose žmogaus ir piliečių teisių dokumentuose ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos (Lygių galimybių įstatymo 2 str. 4 d.).

Nagrinėjamu atveju į Tarnybą kreipėsi Pareiškėja (vyresnė nei 42 metų amžiaus), kuriai Vilniaus teritorinė ligonių kasa, vadovaudamasi Aprašu, atsisako privalomojo sveikatos draudimo lėšomis apmokėti pagalbinių apvaisinimo paslaugas.

Aprašo 24 punkte nurodyta, kad PSDF biudžeto lėšomis apmokamos pagalbinių apvaisinimo paslaugos nevaisingiems partneriams, kurie neturi nė vieno bendro biologinio vaiko ar vaiko, pagimdyto po pagalbinių apvaisinimo procedūros, ir moteris yra ne vyresnė kaip 42 metų amžiaus.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 punktą, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Ministerijos teigimu, moters amžiaus riba nustatyta atsižvelgiant į Lietuvos akušerių ginekologų draugijos valdybos sudarytos Darbo grupės parengtas Nevaisingumo diagnostikos ir gydymo metodikos rekomendacijas. Analizuojant Metodikoje išdėstytas rekomendacijas, pažymėtina, kad 42 metų amžiaus aspektas minimas tik keliais atvejais, kai teikiamos rekomendacijos dėl perkeliamų į gimdą embrionų skaičiaus apribojimų bei dėl IVF (vienas iš pagalbinių apvaisinimo būdų – pagalbinių apvaisinimas mėgintuvėlyje su embriono perkėlimu į gimdą) ciklo pasiūlymo, jei atitinka tam tikrus kriterijus (Metodikos 14 psl., 16 psl.).

Metodikoje nurodyta, kad Moterų vaisingumas mažėja joms senstant, vyrų vaisingumo priklausomybė nuo amžiaus nėra tiksliai nustatyta (3 psl.). Kalbant apie procentinę moterų galimybės pastoti išraišką skirtingame amžiuje, Metodikoje pažymima, kad bendroje populiacijoje 80 proc. jaunesnių nei 40 m. moterų pastoja per pirmus metus, jei nevartoja kontracepcijos ir turi reguliarius lytinius santykius. Iš tų porų, kurios nepastoja pirmais metais, daugiau nei pusė pastoja antrais metais (akumuliacinis nėštumų dažnis viršija 90 proc.). Pora laikoma nevaisinga ir pradeda tirti bei gydyti, jeigu, gyvendama reguliarių lytinį gyvenimą ir nevartodama jokių apsaugojimo nuo nėštumo priemonių, negali pastoti per vienerius metus.

Vertinant minėtą informaciją, pažymėtina, kad galimybė pastoti po 40 metų amžiaus sumažėja tik keliasdešimt procentų, tačiau tai nereiškia, kad po 42 metų amžiaus moters reprodukcinės sveikatos

galimybės pasibaigia. Mokslinėje literatūroje² nurodoma, kad moterų iki 39 metų galimybė pastoti per pirmus metus, turint reguliarius lytinius santykius, sudaro 82 proc., ir tai tik 5 proc. mažiau nei moterų iki 29 metų amžiaus; per du metus galimybė pastoti sudaro 90 proc. Pagalbinio apvaisinimo atveju galimybė pastoti moterims iki 39 metų (turint 12 ciklų periodą) sudaro 75 proc. ir taip pat tik 5 proc. mažiau nei moterų iki 30 metų amžiaus.

Kalbant apie moters amžiaus poveikį embrionų perkėlimo į gimdą procedūros efektyvumui bei tolimesnių procesų vykstančių moters organizme sėkmę ir efektyvumą, pažymima, kad moters amžiaus tarpsnyje nuo 40 iki 44 metų embrionų prigijimas sumažėja nuo 10 iki 5 (iš 100)³. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad minėti duomenys buvo gauti atliekant klinikinius tyrimus 2009 metais.

Visuotinai žinoma aplinkybė, kad mokslinių tyrimų ir atradimų dėka, gydymo metodų pažanga medicinos srityje vyksta labai sparčiai, taip pat ir apvaisinimo srityje.

Pasaulio sveikatos organizacija, kuri reprodukcinio amžiaus žmonėmis laiko 15–49 m. amžiaus grupę, pažymi, jog nevaisingumo problema ir nelygiavertės galimybės gauti su tuo susijusias gydymo paslaugas gali riboti esmines žmogaus teises. Pabrėžiama, jog tai yra tiesiogiai susiję ir su lyčių lygybės problema, kadangi dėl nevaisingumo žymiai labiau nukenčia moterys, nepriklausomai nuo to, ar nevaisingos yra jos pačios ar jų partneris⁴.

Ministerijos teigimu, Darbo grupės sprendimas, kuriuo pagalbinis apvaisinimas finansuojamas tik tuo atveju, jei moters amžius yra iki 42 metų, buvo sąlygotas Metodikoje pateikta rekomendacija. Atkreiptinas dėmesys, kad Aprašas patvirtintas 2016 metais, o Metodikoje numatyta, kad ji turėtų būti peržiūrėta ne vėliau kaip po 5 metų, t. y. 2019 m. Minėta sąlyga (rekomendacija) atspindi šių dienų realijas, kuomet keičiantis mokslo pasiekimams, keičiasi ir kriterijai (sąlygos), kurie privalo būti peržiūrėti (-os) ir įvertinti (-os).

Amžius yra tik vienas iš vertinimo pagrindų nulemiančių pagalbinio apvaisinimo būtinumą, efektyvumą ir sėkmę. Sveikatos sutrikimai, patologija, įpročiai, pomėgiai, genetika ir dar daugybė faktorių nulemia IVF procedūros efektyvumą.

Aprašo 24 punkte nurodyta, kad PSDF biudžeto lėšomis apmokamos pagalbinio apvaisinimo paslaugos nevaisingiems partneriams, kurie neturi nė vieno bendro biologinio vaiko ar vaiko, pagimdyto po pagalbinio apvaisinimo procedūros, ir moteris yra ne vyresnė kaip 42 metų amžiaus. Aprašo 25 dalyje

² Nuoroda: <https://www.nice.org.uk/guidance/cg156/chapter/Figures-and-tables-to-support-chances-of-conception-and-embryo-quality-recommendations>.

³ Nuoroda: <https://www.nice.org.uk/guidance/cg156/chapter/Figures-and-tables-to-support-chances-of-conception-and-embryo-quality-recommendations>.

⁴ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infertility>.

išvardinamos paslaugos, kurios yra finansuojamos pradėjus pagalbinių apvaisinimo procedūrą, viena iš kurių yra akušerio ginekologo konsultacija, teikiama vyrui dėl pagalbinių apvaisinimo, kai atliekami Aprašo 16.2 papunktyje nurodyti laboratoriniai ir (ar) instrumentiniai tyrimai. Pagal Aprašo 16.2 papunktį, partneriams atliekami laboratoriniai ir (ar) instrumentiniai tyrimai, reikalingi prieš pagalbinių apvaisinimą (laboratoriniai tyrimai pagalbinių apvaisinimo paslaugas teikiančioje ASPĮ, jei ji turi įstaigos asmens sveikatos priežiūros licenciją, suteikiančią teisę teikti laboratorinės diagnostikos paslaugas, arba pagal sutartį kitoje ASPĮ, turinčioje įstaigos asmens sveikatos priežiūros licenciją, suteikiančią teisę teikti laboratorinės diagnostikos paslaugas): moteriai – kraujo tyrimai: kraujo grupės ir Rh faktoriaus nustatymas, bendras kraujo tyrimas, kraujo krešumo rodiklių tyrimai (tarptautinis normalizuotas santykis (INR/TNS), dalinio aktyvuoto tromboplastino laikas (ADTL), fibrinogenas, raudonukės IgG, hormoniniai tyrimai (folikulą stimuliuojantis hormonas (FSH), liuteinizuojantis hormonas (LH), estradiolis (E₂), prolaktinas (Prl), tireotropinis hormonas (TSH/TTH), antimiulerinis hormonas (AMH)); vyrui – spermograma (vyriškų lytinių ląstelių tyrimas, kurį atlieka embriologas); abiem partneriams atliekami tyrimai, nurodyti sveikatos apsaugos ministro patvirtintame Žmogaus lytinių ląstelių bankų veiklos ir žmogaus lytinių ląstelių donorystės reikalavimų apraše.

Remiantis minėtu reglamentavimu, tyrimai, būtini pagalbinių apvaisinimo indikacijoms nustatyti, atliekami tik toms moterims, kurios atitinka Aprašo 24 punkte nustatytus kriterijus, vienas iš kurių – būti ne vyresnei nei 42 metų. Kitaip tariant, tokie rodikliai, kaip moteris fizinis pasirengimas gimdyti, sveikatos būklė ir kitų kontraindikacijų, sudarančių pagrindą abejoti pagalbinių apvaisinimo efektyvumu, nebuvimas, nėra reikšmingi, priimant sprendimą dėl galimybės PSDF biudžeto lėšomis pasinaudoti pagalbinių apvaisinimo paslauga.

Galimai amžiaus kriterijus turi įtakos pastojimo sėkmei ir kitiems neštumo rizikos faktoriams atsirasti. Tačiau priimti sprendimą – pasinaudoti pagalbinių apvaisinimo galimybe ar ne – privalo būti palikta moters prerogatyvai.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas įgyvendindamas lygias galimybes, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Remiantis šia nuostata, amžius negali būti priežastimi atsisakyti suteikti tam tikras paslaugas.

Europos parlamentas 2013 m. gruodžio 2 d. Pranešime dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių (2013/2040(INI)) ragino valstybes nares suteikti galimybę naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugomis taikant teisėmis pagrįstą požiūrį ir nediskriminuojant dėl etninės kilmės, turimo būsto, migranto statuso, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, lytinės tapatybės, sveikatos būklės ar šeiminių padėties⁵.

Tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus įstatymų nustatytus apribojimus dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Moters pagalbinio apvaisinimo sąlygas, būdus, tvarką, taip pat įstatymų nustatyta tvarka santuoką sudariusių asmenų arba registruotos partnerystės sutartį sudariusių asmenų (sugyventinių), kurių prašymu atliekamas pagalbinis apvaisinimas, teises nustato Pagalbinio apvaisinimo įstatymas.

Kalbant apie įstatyminius apribojimus amžiaus pagrindu, pažymėtina, kad minėto įstatymo 5 str. 2 dalyje nurodyta, jog pagalbinis apvaisinimas gali būti atliekamas tik įstatymų nustatyta tvarka santuoką ar registruotos partnerystės sutartį sudariusiems veiksniams asmenims pateikus: asmens tapatybę, amžių, santuokos ar partnerystės sudarymą patvirtinančius dokumentus, medicinos dokumentus, patvirtinančius šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų egzistavimą, rašytinį prašymą atlikti pagalbinį apvaisinimą ir šio įstatymo 7 straipsnyje nustatyta tvarka pasirašytą nustatytos formos informuoto paciento sutikimą atlikti pagalbinį apvaisinimą.

Remiantis minėtu reglamentavimu, amžių patvirtinančio dokumento pateikimas yra viena iš pagalbinio apvaisinimo procedūros pradėjimo sąlygų, todėl tikėtina, kad amžiaus kriterijus Apraše privalo būti aptartas. Tačiau, svarstant amžiaus kriterijaus nurodymo Apraše kontekstą, būtina atkreipti dėmesį į Pagalbinio apvaisinimo įstatymo 3 straipsnyje išdėstytus pagrindinius pagalbinio apvaisinimo principus, pagal kuriuos visi klausimai, susiję su pagalbiniu apvaisinimu, privalo būti sprendžiami atsižvelgiant į vaiko, kuris gims po pagalbinio apvaisinimo, interesus; visi sprendimai, susiję su pagalbiniu apvaisinimu, priimami vadovaujantis moters sveikatos prioriteto ir nevaisingos poros lygiateisiškumo principu; visi sprendimai, susiję su pagalbiniu apvaisinimu, priimami įvertinus galinčią kilti naudą bei žalą motinai ir (ar) vaikui (vaikams), kuris (kurie) gims po pagalbinio apvaisinimo, ir laikantis atsargumo priemonių.

---

⁵ Nuoroda: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0426_LT.html.

Remiantis šiais principais, moters amžius turi įtakos sprendimui dėl pagalbinių apvaisinimo procedūros pradėjimo tik tuo atveju, jei įžvelgtina rizika vaiko ir / arba motinos sveikatai.

Pažymėtina aplinkybė, kad sprendimas dėl pagalbinių apvaisinimo procedūros, neapmokamos PSDF biudžeto lėšomis, pradėjimo priimamas remiantis pirmiau nurodytais kriterijais ir moters amžius vertintinas ne kaip sąlyga, o kaip rizikos faktorius.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, darytina prielaida, jog Apraše nurodytam amžiaus kriterijui įtakos turėjo finansinis aspektas. Ministerijos viešai paskelbta informacija⁶: „akušerio ginekologo konsultacijos, pagalbinių apvaisinimo procedūros, brangieji genetiniai tyrimai ir kitos pagalbinių apvaisinimo procedūrai pradėti skirtos paslaugos, reikalingi vaistai yra brangūs.“ Suprantama, kad Įstatymu gali būti numatomi tam tikri ribojimai ar kriterijai, kokiomis sąlygomis yra kompensuojamos atskiros sveikatos paslaugos, tačiau amžius, kaip moterų galimybę gauti minimas paslaugas apibrėžiantis (ribojantis) kriterijus, Įstatyme nėra numatytas.

Atkreiptinas dėmesys, jog nors duomenys dėl moters amžiaus yra neabejotinai reikšmingi vertinant pagalbinių apvaisinimo procedūros saugumo moters ir kūdikio sveikatai lygį, besąlyginis amžiaus kriterijaus taikymas, t. y. nenumatant vyresnio nei 42 metų amžiaus moterims individualaus jų sveikatos (rizikos jai) vertinimo galimybės, negalėtų būti laikomas savaimė objektyviai pateisinančiu pagalbinių apvaisinimo paslaugos nesuteikimą vyresnėms nei 42 metų amžiaus moterims.

Atsižvelgiant į tai, kad Apraše yra įtvirtintas kriterijus, ribojantis moterų galimybę pasinaudoti valstybės finansuojama pagalbinių apvaisinimo paslauga tik dėl jų amžiaus (42 metai), nenumatant individualaus moterų sveikatos (rizikos jai) vertinimo galimybės, konstatuotina, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-1452 patvirtinto Aprašo „Dėl pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo ir jų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos“ 24 dalis prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 punkto nuostatomis.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 17 str., 29 str. 2 d. 3 p., 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

---

⁶ Nuoroda: <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/ligoniu-kasos-pagalbinio-apvaisinimo-budu-jau-gime-tiek-kiek-gyvena-duksto-mieste>.

1. Kreiptis į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją ir siūlyti pakeisti Aprašą, numatant jame PSDF biudžeto lėšomis apmokamų pagalbinių apvaisinimo paslaugų teikimo galimybę ir vyresnėms kaip 42 metų amžiaus moterims, tais atvejais, kai nėra objektyvių medicininių duomenų dėl galimos realios grėsmės saugiam kūdikio išnešiojimui, kūdikio bei gimdyvės sveikatai.

2. Įpareigoti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymo eigą informuoti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė